

دو فصلنامه علمی کاشان‌شناسی، بهار و تابستان ۱۴۰۳
دوره ۱۷، شماره ۱ (پیاپی ۳۲)، صفحات: ۲۴۸-۲۱۹
مقاله علمی ترویجی

بررسی چالش‌های ناشی از رکود گردشگری در حوزه حمل‌ونقل هوایی با تأکید بر بروز بیماری‌های اپیدمی با رویکرد تحلیل مضمون (نمونه موردی: کاشان)*

طاهره عربی مرقی**

صدیقه کیانی سلمی***

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی چالش‌های ناشی از رکود گردشگری در دوران همه‌گیری (اپیدمی) کرونا در حوزه حمل‌ونقل هوایی با تأکید بر فرودگاه کاشان است. روش پژوهش، کیفی و مبتنی بر رویکرد تحلیل مضمون است. جامعه آماری این پژوهش شامل مسئولان، دست‌اندرکاران و مدیران کسب‌وکارهای وابسته به صنعت گردشگری در شهر کاشان است که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس و براساس روش اشباع نظری انتخاب شدند. جمع‌آوری اطلاعات تا اشباع نظری داده‌ها ادامه یافت و تعداد ۱۷ مصاحبه فردی نیمه‌ساختاریافته انجام گرفت. به‌منظور شناسایی چالش‌های حمل‌ونقل هوایی فرودگاه کاشان و راهکارهای مقابله با این بحران‌ها از روش تحلیل مضمون در سه سطح شناسایی مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر انجام گرفت و در نهایت به‌منظور برقراری رابطه بین مفاهیم تولیدشده در مرحله کدگذاری کدها و مؤلفه‌ها وارد محیط نرم‌افزار مکس کیودا ورژن ۲۰۲۰ شد و در نهایت مدل نهایی ارائه گردید. نتایج نشان داد که چالش‌های حمل‌ونقل هوایی فرودگاه کاشان ناشی از شیوع ویروس کرونا شامل وقوع مشکلات عملیاتی و کاهش فعالیت‌های زنجیره‌ای، وقوع بحران‌های مالی، مشکلات مربوط به نیروی انسانی، ناتوانی در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی هدفمند و بروز ناهنجاری‌های اجتماعی و روان‌شناسی است. همچنین راهکارهای مقابله با این بحران‌ها شامل ارائه تسهیلات حمایتی در سطح کلان، ارتقای راهبردهای سازمانی و فراسازمانی و اتخاذ رویکردهای مطلوب برای پیشگیری و درمان است.

کلیدواژه‌ها: تحلیل مضمون، چالش‌ها، حمل‌ونقل هوایی، راهکارها، شیوع ویروس کرونا، صنعت گردشگری.

* مقاله حاضر برگرفته از رساله کارشناس ارشد خانم طاهره عربی مرقی با عنوان بررسی چالش‌های ناشی از رکود گردشگری در دوران اپیدمی کرونا در حوزه حمل‌ونقل هوایی (مطالعه موردی: فرودگاه شهر کاشان) به راهنمایی خانم دکتر صدیقه کیانی است که در دانشگاه کاشان انجام گرفته است.

** دانش‌آموخته کارشناسی ارشد اکوتوریسم، گروه جغرافیا و گردشگری، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران / tahereharabii48@gmail.com

*** دانشیار، گروه جغرافیا و گردشگری، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران، نویسنده مسئول / s.kiani@kashanu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۱۱

۱. مقدمه و بیان مسئله

گردشگری یکی از فعالیتهای پراهمیت و امیدوارکننده انسان معاصر به شمار می‌رود؛ به‌طوری‌که اقتصاددانان آن را صادرات نامرئی نامیده‌اند (صحنه و معماری، ۱۳۹۵: ۱۵)؛ صنعتی که می‌تواند به توسعه مناطق منجر شود و تغییراتی را در مسائل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی مقصد گردشگری ایجاد نماید (عظیمی و شورایی، ۱۳۹۶: ۱). در این بین، نقش اساسی ایران به‌علت وجود جاذبه‌های گردشگری بی‌نظیر و منحصربه‌فرد که آن را جزء ده کشور مهم جهان قرار می‌دهد، بسیار حائز اهمیت است (نصرالهی و حقیقی، ۱۳۹۳: ۴). در هر مقصد گردشگری، وجود زیرساخت‌های کارآمد در صنایع مربوط به گردشگری لازمه توسعه این صنعت و جذب گردشگر بوده و نقش بااهمیتی در چگونگی ارتباط بین گردشگری و رویش اقتصادی کشورها ایفا می‌کند. از اهم صنایع مرتبط با گردشگری می‌توان به حمل‌ونقل هوایی اشاره کرد (رضا قلی‌زاده، ۱۳۹۹: ۲). اصولاً گردشگری با جابه‌جایی و حرکت از مبدأ و محل زندگی همیشگی افراد به مناطق دور دست صورت می‌گیرد؛ به‌این‌ترتیب، حمل‌ونقل از اصلی‌ترین ارکان صنعت گردشگری محسوب می‌شود. در واقع اهمیت حمل‌ونقل با توجه به فرم آن، دسترسی آسان و با رضایت بالا برای گردشگران، یکی از پراهمیت‌ترین الزامات در ایجاد زیرساخت‌های اساسی در هر منطقه گردشگری است (کیاکجوری و کاکرودی، ۱۳۹۴: ۹). در این بین، سیستم‌های حمل‌ونقل هوایی از برجسته‌ترین عناصر تشکیل‌دهنده این صنعت است که قسمتی از مخارج گردشگران را به خود اختصاص داده است. حمل‌ونقل هوایی با ایجاد امکان دسترسی سهل و راحت، مطمئن و با سرعت به نقاط مختلف جهان با فاصله‌های زیاد، سهم عظیمی از جابه‌جایی گردشگران را به خود اختصاص می‌دهد (نظریان و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۶). نقشی که حمل‌ونقل هوایی و درآمدزایی آن در ترکیب با قابلیت‌های فرهنگی، هنری، اجتماعی، سیاسی و جاذبه‌های تاریخی در گسترش و توسعه کشور ایفا می‌کند، بسیار بااهمیت است (صحنه و معماری، ۱۳۹۵: ۳).

فعالیت‌های گردشگری دارای ویژگی‌هایی است که آن را از سایر فعالیتهای اقتصادی متمایز می‌کند. ماهیت رقابتی این صنعت باعث شده است که این بخش در برابر تغییر و تحولات محیطی به‌شدت تحت تأثیر قرار گیرد (حسن‌پور و همکاران، ۱۳۹۹: ۶۰). همچنین این صنعت از دیرباز به‌عنوان یکی از آسیب‌پذیرترین صنایع در مواجهه با انواع بحران‌ها شناخته شده است و در این میان بحران‌های مرتبط با سلامت مانند بیماری‌های همه‌گیر می‌توانند به‌طور مستقیم تأثیر منفی بر صنعت گردشگری بگذارند، زیرا جابه‌جایی مسافران شیوع همه‌گیری را تشدید می‌کند (قربان‌زاده و عابدی،

۱۳۹۹: ۱۴۵). گردشگری از زمان ظهور عملی خود تاکنون با بحران‌های بسیاری دست‌وپنجه نرم کرده است؛ برای مثال بحران سلامت ناشی از شیوع بیماری سارس در سال ۲۰۰۳ بحران بی‌سابقه‌ای بود که شهرت و تصویر مقصد سنگاپور را به‌عنوان یک مقصد گردشگری بسیار تضعیف کرد. در سال ۲۰۰۹، جهان با شیوع ویروس آنفلوآنزای خوکی روبه‌رو شد و پس از آن با بحران کووید ۱۹؛ البته همه‌گیری ویروس کووید ۱۹ در جهان به‌مراتب جدی‌تر از بحران سارس و آنفلوآنزای خوکی بوده است؛ به‌گونه‌ای که کووید ۱۹ در صنعت گردشگری و مهمان‌نوازی، نمونه‌ای از یک رویداد قوی سیاه شناخته شد (ترابی فارسانی و بهادری، ۱۳۹۹: ۹۲). با توجه به اینکه فعالیت‌های گردشگری و سفرها در سطح بین‌المللی انجام می‌شوند، همه کشورهای برای جلوگیری از شیوع این ویروس فعالیت گردشگری و جابه‌جایی‌های بین‌المللی را محدود کردند؛ به‌طوری‌که برخی از کشورها مرزهای خود را بسته و برخی دیگر گذرگاه‌های مرزی خود را محدود کردند (حسن‌پور و همکاران، ۱۳۹۹: ۶۰؛ Günay et al., 2020: 86).

بحران ناشی از شیوع گسترده ویروس کرونا در سراسر دنیا تأثیر عمیقی بر توسعه اقتصادی داشت و مقابله با این بحران به‌صورت اعمال قرنطینه، فاصله‌گذاری اجتماعی و محدودیت‌های سفر، باعث رکود شدید اقتصادی گردید (Bakar & Rosbi, 2020: 190). در نتیجه گسترش جهانی کووید ۱۹، صنعت گردشگری و مهمان‌نوازی نیز با یکی از جدیدترین بحران‌های عملیاتی، تجاری و مالی خود روبه‌رو گردید (میرتقیان رودسری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۱۶). تأثیر این ویروس در صنعت گردشگری و کسب‌وکارهای وابسته به آن، بیش از پیش مشاهده شد و ذهن تمام دست‌اندرکاران و مسئولان این صنعت را در مورد راه‌حل‌های مقابله با این مشکل و بقا و توسعه صنعت گردشگری به خود مشغول کرد (Strielkowski, 2020: 2; Bakar & Rosbi, 2020: 191). سرعت و وسعت انتشار این ویروس موجب توقف تعاملات انسانی که شرط اولیه صنعت گردشگری است شد؛ چراکه سفر بدون حرکت و جابه‌جایی انسان‌ها از نقطه مبدأ به نقطه مقصد تصورکردنی است. بنابراین باید گفت بخش گردشگری در مقایسه با سایر فعالیت‌های اقتصادی بیشترین آسیب را دید و این مسئله باعث از بین رفتن میلیون‌ها شغل در کسب‌وکارهای حوزه گردشگری در سراسر جهان شد (حسن‌پور و همکاران، ۱۳۹۹: ۶۰). به نظر می‌رسد در ایران آسیب‌های واردشده به صنعت گردشگری شدیدتر بوده است. اوضاع سیاسی و اقتصادی کشور و ارتباطات و مبادلات تجاری ضعیف به‌دلیل تحریم‌ها از یک طرف و شیوع ویروس کرونا از طرف دیگر، صنعت گردشگری به‌ویژه بخش حمل‌ونقل هوایی را با شوک اساسی مواجه کرد (Nižetić,

2020). در این وضعیت، انواع کسب‌وکارهای کوچک و بزرگ گردشگری با چالش‌هایی همچون پرداخت مالیات، پرداخت دستمزد کارکنان، معوقات بانکی، حق بیمه کارکنان، اجاره‌بها، از دست دادن بازار و... مواجه شدند. در این پژوهش سعی بر این است که چالش‌های به‌وجودآمده در بخش گردشگری با تمرکز بر بخش حمل‌ونقل هوایی به‌طور جزئی مورد بررسی قرار گیرد. در این راستا این سؤال مطرح می‌شود که رکود گردشگری ناشی از شیوع ویروس کرونا چه چالش‌هایی را برای حمل‌ونقل هوایی در فرودگاه کاشان ایجاد کرده است؟

۲. پیشینه پژوهش

۲-۱. صنعت گردشگری

براساس گزارش سازمان جهانی گردشگری در سال ۲۰۱۷، از هر ۱۰ شغل در جهان، یک شغل به صنعت گردشگری مربوط است (فرزین و همکاران، ۱۳۹۸: ۴۵). صنعت گردشگری به‌عنوان یک صنعت جلوبرنده در توسعه بخش‌های دیگر از قبیل رستوران‌داری، هتل‌داری، حمل‌ونقل بین‌المللی و داخلی و صنایع‌دستی نقش مهمی ایفا می‌کند. با ورود گردشگران به مقصد، تقاضای نهایی برای خدمات گردشگری افزایش می‌یابد و به این صورت زنجیره‌ای از عرضه و مصرف به وجود می‌آید که رشد اقتصادی و اشتغال‌زایی را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد (Croes & Rivera, 2017: 35). گردشگری باعث افزایش سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، اشتغال‌زایی مستقیم و غیرمستقیم و ایجاد درآمد برای دولت می‌شود؛ به‌این ترتیب می‌توان صنعت گردشگری را یکی از ارکان مهم توسعه پایدار در هر جامعه‌ای تلقی کرد که تمرکز بر زوایای مختلف این صنعت همراه با برنامه‌ریزی‌های ملی و محلی نقش بسزایی در وجهه ملی و بین‌المللی جامعه دارد (عظیمی و شورابی، ۱۳۹۶: ۳).

۲-۲. حمل‌ونقل هوایی

حمل‌ونقل به‌عنوان شریان حیاتی و حلقه اتصال مهم اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی در نظر گرفته می‌شود (صالحی‌صدقیانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۲) که برای حمایت از تمام فعالیت‌های تفریحی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی یک سازمان تجاری بسیار مهم است. در این راستا افزایش جمعیت و به‌دنبال آن نیاز به افزایش سرعت و کیفیت و کاهش زمان، هزینه و اتلاف انرژی نیاز به ایجاد سیستم یکپارچه حمل‌ونقل را به امری حیاتی تبدیل کرده است (Banister & Stead, 2004: 620). حمل‌ونقل شامل بخش‌های مختلف هوایی، زمینی و دریایی است (Hallenbeck & McCormack, 2003: 27) و مهم‌ترین آن‌ها مربوط به حمل‌ونقل هوایی است، زیرا به‌دلیل کوتاه

بررسی چالش‌های ناشی از رکود گردشگری در حوزه...، طاهره عربی و صدیقه کیانی سلمی

نمودن زمان دسترسی به مناطق هدف، بهترین و بیشترین گزینه برای گردشگری بین‌المللی است. وسایل نقلیه‌ای که برای حمل‌ونقل هوایی استفاده می‌شود شامل هواپیما، هلی‌کوپتر، بالون، گلايدر، جت و... است (Dileep, 2019: 5). براساس گزارش انجمن بین‌المللی حمل‌ونقل هوایی (۲۰۱۷)، شبکه حمل‌ونقل هوایی تجاری شامل حدود ۱۴۰۰ خط هوایی برنامه‌ریزی شده، ۲۶۰۰۰ هواپیمای در خدمت، ۳۹۰۰ فرودگاه و ۱۷۳ ارائه‌دهنده خدمات ناوبری هوایی است. همچنین در مجموع، ۶۲/۷ میلیون شغل در این بخش در سراسر جهان ایجاد شده که ۹/۹ میلیون شغل آن مستقیماً در این صنعت فعال‌اند (نظریان و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۷).

۳-۲. گردشگری و حمل‌ونقل هوایی

جنبه‌های مختلف حمل‌ونقل سهم انکارناپذیری در تجربه گردشگری دارد. حمل‌ونقل هوایی نقش مهمی در جابه‌جایی‌های بین منطقه‌ای گردشگران که در حالت عادی باید مسافت‌های طولانی را طی کنند، ایفا می‌کند (کاربر و همکاران، ۱۴۰۰: ۳). میل به جهانگردی و سفر در انسان‌ها و دیدن ابنیه و اماکن گردشگری عاملی است که باعث رونق سفرهای هوایی شده و در جوامع متمدن کنونی هواپیما به یکی از الزامات زندگی ماشینی تبدیل شده است. همچنین فرودگاه‌ها به‌عنوان زیربنای صنعت گردشگری و دروازه ورود گردشگر به یک کشور، نقش مهمی در جذب و توسعه گردشگری ایفا می‌کند. افزایش فعالیت حمل‌ونقل هوایی در سراسر دنیا باعث افزایش تقاضا برای خدمات فرودگاهی و نیاز به فرایندهای کارآمدتر سرویس‌دهی هواپیما، مسافر و بار شده است (Pabedinskaitea & Akstinaitea, 2014: 400). دیلیپ (Dileep, 2019: 15) طیف وسیعی از

نقش حمل‌ونقل در گردشگری را تبیین کرده است:

- تسهیل‌کننده رشد گردشگری؛
- پیونددهنده مقصد و بازارهای گردشگری؛
- ارائه تحرک و دسترسی به یک مقصد؛
- ایجاد تحرک در جاذبه‌های توریستی؛
- یک گزینه سفر تفریحی و یک جاذبه اصلی در سفر؛
- پیونددهنده دو یا چند مقصد میزبان؛
- تعیین‌کننده میزان رضایت گردشگران؛
- تعیین‌کننده میزان موفقیت مقصد؛
- دربردارنده سهم قابل توجهی از مزایای اقتصادی و اجتماعی گردشگری.

به عقیده صاحب‌نظران، گردشگری و حمل‌ونقل هوایی به یکدیگر وابسته‌اند و بین آن‌ها نوعی همزیستی وجود دارد؛ به‌گونه‌ای که رشد گردشگری همیشه برای بخش حمل‌ونقل هوایی مثبت است و باعث افزایش تقاضا در آن می‌شود. همچنین گردشگری عامل محرک تغییر حمل‌ونقل هوایی در مقاصد عمده توریستی به‌ویژه مقاصد شهری است و مقاصد برای توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل خود تحت فشار قرار خواهند گرفت (Ivanova, 2017: 17).

۴-۲. بحران شیوع و همه‌گیری ویروس کرونا

در دسامبر ۲۰۱۹ برای اولین بار در شهر ووهان چین نوع جدیدی از کروناویروس با همه‌گیری در انسان شناسایی شد. تا تاریخ ۳۰ بهمن، این ویروس جدید، جان بیش از ۲۷۰۹ نفر را گرفت و در ۸۰ کشور دنیا بیشتر مردم به این ویروس مبتلا شدند. با عبور تعداد قربانیان ویروس کرونا از مرز ۱۰۰۰ نفر، سازمان جهانی بهداشت برای بیماری ناشی از این ویروس، نام رسمی کووید ۱۹ را انتخاب کرد. طبق برآوردهای نخستین درصد مرگ‌ومیر این ویروس بین ۲ تا ۳ درصد از مبتلادگان بود (Ciotti et al., 2020: 367). در ایران، در تاریخ ۲۹ بهمن ۱۳۹۸، به‌دنبال فوت ۲ بیمار با عوارض تنفسی، شایعاتی درباره مرگ این بیماران به‌علت کروناویروس شکل گرفت. روز نهم اسفند، کشورهای کانادا، لبنان، امارات، بحرین، کویت، افغانستان، عراق، عمان، پاکستان، گرجستان، استونی، نیوزلند، بلاروس، بریتانیا و آذربایجان اعلام کردند که افرادی مبتلا به کروناویروس را شناسایی کرده‌اند. به گفته روابط عمومی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ایران تا ظهر سه‌شنبه ۵ فروردین ۱۳۹۹، تعداد ۲۴۸۱۱ بیمار مبتلا به کووید ۱۹ در کشور شناسایی شده که از این تعداد ۱۹۳۴ نفر جان باخته و همچنین ۸۹۳۱ نفر از مبتلایان به این ویروس تاکنون بهبود یافته‌اند (کریمی، ۱۳۹۹: ۴).

۵-۲. اثرات و پیامدهای شیوع و همه‌گیری بیماری کووید ۱۹

هنگامی که در اواخر سال ۲۰۱۹ کشور چین برای اولین بار از شیوع ویروس ناشناخته‌ای خبر داد، شاید کمتر کسی پیش‌بینی می‌کرد که در مدت کوتاهی عده زیادی به این ویروس مبتلا شوند و اقتصاد جهانی تحت فشار این ویروس قرار گیرد. در مدت کوتاهی، این ویروس تمام کشورها را فراگرفت و باعث شد مرز بسیاری از کشورها بسته شود، بازارهای پولی و مالی سقوط کند، تعداد زیادی از فعالیت‌های اقتصادی از حرکت بازماند، مشاغل بسیاری از بین برود و بسیاری از دولت‌ها مجبور شدند برای نجات اقتصاد خود به چرخه اقتصادشان پول تزریق کنند (حسن‌پور و همکاران،

۱۳۹۹: ۶۰). به دلیل نامشخص بودن زمان پایان این اپیدمی، هنوز هم میزان آسیب‌های اقتصادی آن به درستی مشخص نیست. در این رابطه، صندوق بین‌المللی پول عنوان کرده است که این بحران هیچ شباهتی به بحران‌های پیشین ندارد و بسیار بدتر از رکودهای قبلی است که جهان شاهد آن بوده است؛ برای مثال در سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۹ جهان شاهد یک بحران شدید اقتصادی بود که خروج از آن ۱۸ ماه طول کشید. در آن زمان، بحران از بازار مسکن آغاز شد و عده زیادی در بخش مسکن شغل خود را از دست دادند؛ سپس این رکود به طور گسترده به دیگر اصناف نیز منتقل شد و مؤسسات مالی و بانک‌ها ناچار شدند وام‌ها را متوقف کنند و چرخه اقتصادی بسیاری از کشورها مختل شد. در بحران یادشده مشکل مالی دلیل اصلی شروع بحران بود؛ در حالی که در بحران فعلی بیماری عامل اصلی است. اما کاهش نقدینگی، از دست رفتن مشاغل و ورشکستگی‌های گسترده از شباهت‌های این بحران‌هاست. به عقیده برخی از تحلیلگران اقتصادی دلایل بروز بحران‌های قبلی، ساختاری است؛ اما بحران کرونا شوک بزرگی بوده که به شکل یک عامل غیرساختاری و خارجی به اقتصاد جهان تحمیل شده و تبعات اقتصادی گسترده‌ای را پدید آورد (عباسی و محمدی، ۱۳۹۹: ۶۷). در دوران اوج شیوع بیماری کووید ۱۹، صدماتی تصورناپذیر همچون افت شدید بازارهای مالی جهان، افزایش تقاضای بیمه بیکاری، سقوط بی‌سابقه بازار نفت و افزایش تقاضای وام اضطراری از صندوق بین‌المللی پول به وجود آمد و پیش‌بینی می‌شود خروج از این بحران بسیار زمان‌بر است. هم‌اکنون در مقابله با کووید ۱۹ سرنوشت کشورها بیش از هر زمانی در دست خودشان است. بیشتر کشورهای درگیر کرونا، حوزه تولیدات و معاملات تجاری خود را بر کالاهای بهداشتی و پزشکی و فرآورده‌های خوراکی متمرکز نمودند و واردات سایر اقلام را به حالت تعلیق درآورده‌اند. این امر باعث افت شدید واردات و صادرات مواد خام و اولیه، خودرو و قطعات یدکی و لاستیک، کالاهای نیم‌ساخته و ساخته‌شده، کالاهای ساختمانی، کالاهای لوکس، فولاد، فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی، پوشاک و... شد (ضیائی، ۱۳۹۹: ۳).

۲-۶. تأثیر شیوع و همه‌گیری کرونا بر کسب‌وکارهای گردشگری

تقاضای تفریح و پر کردن اوقات فراغت به واسطه صنعت گردشگری بخشی از هویت انسان کنونی را شکل می‌دهد و فاصله گرفتن از آن امری دشوار است که با وقوع بحران کرونا مشکلاتی به وجود آمد. طبق گزارش‌های سازمان جهانی گردشگری در دوران اوج بیماری کرونا حدود ۷۲ درصد از مرزهای جهان به طور کامل بسته شدند و دیگر مرزها هم با محدودیت مواجه شدند. براساس گزارش‌های این سازمان تعداد گردشگران بین‌المللی در سال ۲۰۲۰ در مقایسه با سال

۲۰۱۹، ۶۰ تا ۸۰ درصد کاهش داشته و این به معنای از دست رفتن بخش زیادی از درآمد صنعت گردشگری است (گلابی و کریمی‌راد، ۱۳۹۹: ۲۸۷). همچون دیگر کشورها در سراسر دنیا، ایران نیز به‌طور جدی درگیر شیوع گسترده ویروس کرونا شد و این امر خسارات اقتصادی بسیاری را بر بدنه گردشگری کشور وارد ساخت. به گفته رئیس جامعه هتل‌داران کشور از زمان شروع بیماری کرونا تا آخر خرداد ۱۳۹۹، حدود شش هزار میلیارد تومان به بخش اقامتی کشور ضربه وارد شد. در پی شیوع این بیماری دست‌کم نیمی از مشاغل حوزه گردشگری با تعدیل روبه‌رو شده و کارکنان بسیاری بیکار شدند. مقاصد مهم گردشگری کشور در طول این اپیدمی متحمل خسارت عمیقی در بخش‌های مختلف اقامتی (هتل‌ها، هتل آپارتمان، خانه‌های سستی)، آژانس‌های مسافرتی، رستوران‌ها و سفره‌خانه‌ها، مراکز آموزشی گردشگری و راهنمایان گردشگری شدند (ترابی‌فارسانی و بهادری، ۱۳۹۹: ۹۴). شیوع بیماری کرونا باعث تعطیلی همه زنجیره‌های گردشگری شد و این امر هم از دیدگاه عرضه‌کنندگان و هم متقاضیان سفر قابل تحلیل است. کسب‌وکارهای آنلاین صنعت گردشگری نیز با کاهش فروش خدمات مواجه شدند؛ برای مثال علی‌بابا ۸۰ درصد کاهش فروش داشته و ۱۲۰ نفر از نیروی انسانی آن تعدیل یافته‌اند. الی‌گشت نیز ۸۰ نفر از نیروی انسانی خود را تعدیل کرده و فلاتو ۷۵ درصد کاهش فروش داشته است (گلابی و کریمی‌راد، ۱۳۹۹: ۲۸۷). براساس آمار به‌دست‌آمده، بنگاه‌های خدماتی گردشگری در شرایط بحرانی کنونی به‌منظور کاهش هزینه‌ها، تعدیل نیروی انسانی را در پیش گرفتند و بدیهی است که نیروهای تعدیل‌شده در انتظار بازگشت به کار نمی‌مانند و برای امرار معاش به مشاغل دیگر روی می‌آورند. این امر باعث از بین رفتن سرمایه‌ای است که برای آموزش و ایجاد تخصص در آن هزینه شده است (شهوآزیان و هاشمی‌قینانی، ۱۳۹۹: ۲۱۸).

۷-۲. تأثیر شیوع و همه‌گیری کرونا بر صنعت حمل‌ونقل با تأکید بر حمل‌ونقل هوایی

با کاهش معاملات بین‌المللی و تقلیل صادرات، واردات و ترانزیت میان کشورها در نتیجه شیوع گسترده ویروس کرونا، حجم تقاضا برای حمل‌ونقل کاهش یافت و ناوگان‌های تجاری فعال در عرصه دریایی، هوایی و زمینی با مقدار کمی از کالا مواجه شدند و بسیاری از سفرهای از پیش برنامه‌ریزی‌شده نیز لغو شد. براساس گزارش برخی از پایگاه‌های خبری، پس از شیوع ویروس کرونا صنعت حمل‌ونقل هوایی بیشترین آسیب را متحمل شد؛ چراکه از نخستین روزهای شیوع این ویروس یکی از اصلی‌ترین تدابیر دولت‌ها برای مقابله با انتشار این ویروس لغو پروازها بود که هنوز هم برخی از محدودیت‌های آن پابرجاست و انتظار نمی‌رود در آینده نزدیک این محدودیت‌ها

بررسی چالش‌های ناشی از رکود گردشگری در حوزه...، طاهره عربی و صدیقه کیانی سلمی

برداشته شوند (Nikolishvili, 2022). لغو و محدودیت پروازها (Sun et al., 2021)، از چندین بُعد شرکت‌های هواپیمایی را تحت‌تأثیر قرار داد و خسارت‌های جبران‌ناپذیری را برای آن‌ها در بر داشت (Popa & Bosinceanu, 2020: 450). این اثرات به‌شکل زیر بروز یافت:

- قراردادهای بسیاری مابین کشورها فسخ شدند.
- تولید متوقف شد.
- درخواست برای کمک‌های مالی افزایش یافت.
- سفارش‌هایی که ارزش آن‌ها به یک تریلیون دلار می‌رسید، با لغو پروازها با تردید مواجه شد.
- در پی بسته شدن مرزها و اتخاذ تصمیم برای قرنطینه مردم در کشورهای مختلف، بیش از شصت درصد پروازهای تجاری و مسافربری جهان زمین‌گیر شد و آژانس‌های هواپیمایی به‌دلیل کاهش درآمد، از دولت‌های متبوعه خود درخواست کمک‌هزینه کردند.
- خسارت ناشی از کاهش تعداد مسافران از ۱ میلیارد و ۱۱۷ میلیون به حدود ۷۰۵ میلیون، بین ۱۶۰ تا ۲۵۰ میلیارد دلار گزارش شد (Agrawal, 2021: 458).

همچنین براساس گزارش انجمن بین‌المللی حمل‌ونقل هوایی (یاتا)، به‌دلیل شیوع گسترده ویروس کرونا حدود ۲۵ میلیون شغل در این بخش در معرض خطر از بین رفتن قرار می‌گیرد. این انجمن اعلام کرد شیوع این ویروس احتمالاً بیش از ۲۹ میلیارد دلار بر تقاضای حمل‌ونقل هوایی و بر شرکت‌های هوانوردی زیان وارد می‌کند و بیشترین خسارت متوجه ایرلاین‌های آسیایی خواهد بود. همچنین براساس گزارش این انجمن شیوع کرونا موجب کاهش حدوداً ۵ درصدی ترافیک جهانی حمل‌ونقل هوایی می‌شود. براساس اطلاعات ارائه‌شده توسط این انجمن، تعداد مسافران پروازها در چین ۲۳ درصد، ژاپن ۱۲ درصد، کره جنوبی ۱۴ درصد، سنگاپور ۱۰ درصد، منطقه آسیا پاسیفیک ۱۱ درصد و اروپا ۷ درصد کاهش داشته است. همچنین شرکت‌های ایتالیایی ۲۴ درصد و شرکت‌های آلمانی ۱۰ درصد از مسافران خود را از دست داده‌اند (International Air Transport Association, 2021). سازمان ایمنی هوانوردی اروپا^۱ نیز داده‌هایی را منتشر کرده است که از کاهش ۸۸ درصدی پروازها بر فراز قاره اروپا هم‌زمان با شیوع ویروس جدید کرونا حکایت دارد. ازسوی دیگر، شورای بین‌المللی فرودگاه‌ها^۲ از تأثیر بی‌سابقه شیوع ویروس جدید کرونا بر فرودگاه‌های اروپا سخن گفته است. این شورا اعلام کرده است که ۹۳ فرودگاه از جمله فرودگاه‌های بزرگ ایتالیا در دوران اوج بیماری در قاره اروپا تعطیل شده بودند. میزان خسارت مالی ناشی از این امر ۲۳

میلیارد یورو تخمین زده شد (Abbas et al., 2021: 4).

با وجود آسیب‌های فراوان صنعت هوایی در اغلب نقاط دنیا، سال ۲۰۲۰ به‌عنوان سخت‌ترین سال در تاریخ صنعت هوانوردی توصیف شده است. با توجه به خطرات جدی ویروس کرونا از میزان سفرها به‌طور چشمگیری کاسته شده است. در این بین، براساس آمارها و گزارش‌های موجود ایران با کاهش شدید سفرها در بخش هوایی مواجه بوده است تا آنجا که از کاهش ۷۵ درصدی سفرهای هواپیمایی در کشور خبر می‌رسد (کیا و خان‌زاده، ۱۳۹۹: ۱۴۶). به عقیدهٔ مسئولان بحرانی که با ورود ویروس کرونا برای صنعت حمل‌ونقل به وجود آمد، تا مدت‌ها جبران‌ناپذیر خواهد بود و به نظر می‌رسد دشوارترین این شرایط به حمل‌ونقل هوایی مربوط است، چون بخش بزرگی از درآمدهای این بخش وابسته به سفرها و تورهای خارجی بود که در این دوران بسیاری از آن‌ها لغو شد. لغو پروازها و سفرها، افزایش محدودیت‌ها و کاهش چشمگیر سفرهای گردشگری از جمله مشکلاتی است که این روزها شرکت‌های هواپیمایی با آن مواجه‌اند تا جایی که شیوع ویروس کرونا باعث شد دفاتر هواپیمایی مسافران نوروژ و تابستان را به‌دلیل محدودیت‌های کرونایی از دست بدهند که زیان بزرگی به این بخش وارد کرد (امیری‌فهلپانی، ۱۳۹۹: ۱۸۱).

اما بزرگ‌ترین پیامد چنین شرایطی که در صنعت هوایی به وجود آمد، بیکاری بخش گسترده‌ای از شاغلان بوده است: بیکاری فعالان مستقیم در صنعت هوایی از یک طرف و فعالیت‌های غیرمستقیم مانند تاکسی‌رانی‌ها، هتل‌ها، رستوران‌ها و دیگر مشاغلی که وابسته به صنعت هواپیمایی هستند از طرف دیگر. البته این مشکل سراسری و مربوط به همهٔ نقاط دنیاست به‌طوری‌که اتحادیهٔ بین‌المللی حمل‌ونقل هوایی در اوایل شیوع کرونا، در مورد متضرر شدن شرکت‌های هوایی در سال گذشته و از بین رفتن میلیون‌ها فرصت شغلی در این صنعت ابراز نگرانی کردند (Popa & Bosinceanu, 2020: 452). گفته می‌شود نزدیک به ۵۰ میلیون نفر از شاغلان صنعت هوایی در کشورهای مختلف بیکار شده‌اند که رقمی تأمل‌برانگیز است. به گفتهٔ فعالان و کارشناسان اقتصادی استمرار این شرایط برای صنعت هواپیمایی می‌تواند به تعطیل شدن بسیاری از آژانس‌های هواپیمایی منجر شود. اما موضوع دیگری که بر کاهش متقاضیان پروازهای هوایی دامن زد، افزایش قیمت بلیت پروازها بود؛ به گونه‌ای که با وجود قیمت‌های جدید و وضعیت بد اقتصادی مردم، در صورت نبود کرونا نیز استقبال از سفرهای هوایی کم می‌شد (Haryanto, 2020: 2). در اوج روزهای کرونایی که بسیاری از مسافرت‌ها به‌دلیل رعایت پروتکل‌ها لغو می‌شد، گرانی چنددرصدی نرخ پروازها نیز چالش بزرگی برای مسافران بود. به گفتهٔ کارشناسان تا قبل از

گرانی‌های اخیر به‌جز مسافرت‌های ضروری، پروازهای هوایی در سبد خانوارهای متوسط و ضعیف جایگاه زیادی نداشت؛ اما اکنون با وجود افزایش قیمت‌ها و افت قدرت مالی افراد جایگاه این پروازها به کمترین میزان خود برای این خانوارها می‌رسد و شرایط به‌گونه‌ای خواهد شد که فقط عده‌ای از افراد قادر به استفاده از مسافرت هوایی باشند. نتیجه نهایی این اتفاق آسیب به صنعت هواپیمایی و ورود خسارت سنگین بر صنعت گردشگری است. ممکن است این موضوع در آینده نزدیک خود را نشان ندهد اما با ادامه این وضعیت طی یک تا دو سال آینده با ورشکستگی صنعت گردشگری مواجه خواهیم بود (Rodríguez-Sánchez et al., 2021: 1).

۳. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر بر مبنای هدف از نوع کاربردی است و از نظر ماهیت داده‌ها، از نوع توصیفی-اکتشافی است. در تحقیق حاضر از روش پژوهش کیفی از نوع روش تحلیل مضمون استفاده شده است. در این روش با استفاده از تحلیل مضمون (شناسایی یک پدیده) و شبکه مضمون‌ها (تشریح یک پدیده) در سه سطح مضمون‌های پایه (کدها و نکات کلیدی موجود در متن)، مضمون‌های سازمان‌دهنده (مقولات به‌دست آمده از ترکیب و تلخیص مضمون‌های پایه) و مضمون‌های فراگیر (مضمون‌های عالی دربرگیرنده اصول حاکم بر متن به‌عنوان یک کل) می‌پردازد و در نهایت مدل نهایی ترسیم شبکه مضامین با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا برای طراحی الگوی کیفی چالش‌های حمل‌ونقل هوایی به‌دنبال شیوع کرونا و راهکارهای مقابله با آن ارائه خواهد شد. جامعه آماری در این پژوهش ۱۷ نفر از مسئولان، دست‌اندرکاران و مدیران کسب‌وکارهای وابسته به صنعت گردشگری در شهر کاشان هستند که طبق روش نمونه‌گیری در دسترس و براساس روش اشیاع نظری به‌عنوان اعضای نمونه انتخاب شدند. اشیاع نظری مرحله‌ای است که در آن اطلاعات و داده‌های جدیدی در ارتباط با موضوع مورد نظر پدید نمی‌آید. ابزارهای گردآوری اطلاعات در پژوهش حاضر عبارت است از مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته با مسئولان، دست‌اندرکاران و مدیران کسب‌وکارهای وابسته به صنعت گردشگری در شهر کاشان و منابع دست‌دوم یعنی مقالات مرتبط با عنوان پژوهش. برای حصول اطمینان از روایی و پایایی داده‌های کیفی از چندین راهبرد استفاده شد: ۱. استفاده از روش تثلیث مانند استفاده از منابع تأییدگر، محققان و روش‌های مختلف در طی گردآوری و تحلیل داده‌ها که این امر به افزایش قابلیت اعتبار می‌انجامد؛ ۲. استفاده از روش کسب اطلاعات موازی مانند نمایش و ارائه تحلیل‌های داده‌ای و نتایج آن به متخصصان امر که به غنای قابلیت اعتبار می‌انجامد؛ ۳. خودبازبینی محقق در طی فرایند جمع‌آوری و تحلیل داده یکی

دیگر از روش‌هایی است که به افزایش اعتبار می‌انجامد؛ ۴. انجام مصاحبه و بحث و گفت‌وگو با اعضای نمونه به‌طور موازی با یکدیگر و مقایسه یافته‌ها با چند محقق دیگر؛ ۵. استفاده از مدارک، مستندات و شواهد کافی در مورد موضوع مورد مطالعه در مناطق مختلف دیگر.

۴. یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر به‌منظور شناسایی چالش‌های حمل‌ونقل هوایی به‌دنبال شیوع کرونا و راهکارهای مقابله با آن پس از انجام ۱۷ مصاحبه، از فرایند سه‌مرحله‌ای تحلیل مضمون استفاده شد. محقق در این بخش، ابتدا به شناسایی چالش‌های حمل‌ونقل هوایی به‌دنبال شیوع کرونا پرداخته و سپس راهکارهای مقابله با چالش‌های حمل‌ونقل هوایی به‌دنبال شیوع کرونا را ارائه نموده است که در ذیل به آن پرداخته خواهد شد.

۴-۱. چالش‌های حمل‌ونقل هوایی ناشی از شیوع ویروس کرونا

از شرکت‌کنندگان در مصاحبه خواسته شد تا بر مبنای تجربه و دیدگاه خود، چالش‌های مربوط به حمل‌ونقل هوایی ناشی از شیوع گسترده ویروس کرونا را مطرح نمایند. پس از مرور و بررسی همه مصاحبه‌های انجام‌شده، در مجموع ۱۴۵ نکته کلیدی اولیه استخراج شد. با مرور دوباره نکات کلیدی اولیه، مضامین پایه شکل گرفت. در این مرحله، نکات تکراری به‌عنوان یک مقوله واحد در نظر گرفته شد و همچنین نکاتی که ارتباط چندانی با موضوع نداشتند حذف شدند. در مجموع با ادغام و تلخیص نکات کلیدی، ۵۷ مضمون پایه استخراج شد. در مرحله بعد، با دسته‌بندی مضامین پایه، مضمون‌های سازمان‌دهنده شکل گرفت. بر این اساس کدها یا نکاتی که در یک راستا هستند در یک دسته قرار می‌گیرند و عنوانی برای آن‌ها در نظر گرفته می‌شود. در مجموع ۱۷ مضمون شامل تعطیلی فرودگاه و لغو پروازها، آسیب به مشاغل گردشگری با لغو پروازها، افزایش قیمت پرواز، عدم همکاری بانک‌ها و سرمایه‌گذاران بخش خصوصی، تحمیل هزینه‌های گزاف به فرودگاه، مشکلات خدمات بیمه، کاهش سطح درآمد واحدهای گردشگری، عدم اختصاص بودجه توسط دولت، تعدیل نیرو، ایجاد مشکلات معیشتی برای کارکنان، از دست رفتن بازار گردشگران، کاهش تقاضا برای سفر، مشکلات مدیریتی، از دست رفتن فرصت‌های رشد و پیشرفت، تغییر نامطلوب سبک زندگی، شکل‌گیری بیگانه‌هراسی در ساکنان و ایجاد آسیب‌های روحی و جسمی به‌عنوان مضامین سازمان‌دهنده، شناسایی و استخراج شدند. درنهایت با دسته‌بندی و ترکیب مضامین سازمان‌دهنده، مضمون‌های فراگیر شکل گرفت. وقوع مشکلات عملیاتی و کاهش فعالیت‌های

بررسی چالش‌های ناشی از رکود گردشگری در حوزه...، طاهره عربی و صدیقه کیانی سلمی

10.22052/KASHAN.2024.254504.1107

زنجیره‌ای، وقوع بحران‌های مالی، وقوع مشکلات مربوط به نیروی انسانی، ناتوانی در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی هدفمند و بروز ناهنجاری‌های اجتماعی و روان‌شناسی به‌عنوان مضمون‌های فراگیر معرفی شدند که درحقیقت بیانگر چالش‌های اصلی حمل‌ونقل هوایی فرودگاه کاشان در پی شیوع ویروس کرونا هستند. در جدول ۱ مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر ارائه شده است.

جدول ۱: مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر چالش‌های حمل‌ونقل هوایی کاشان با شیوع کرونا

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
محدودیت شدید در پروازها (مصاحبه‌شونده ۱) فرودگاه کاشان تقریباً رو به تعطیلی رفت (مصاحبه‌شونده ۱، ۵). اغلب ظرفیت هواپیما تکمیل نمی‌شد و پروازها لغو، تعلیق و کنسل می‌شد (مصاحبه‌شونده ۳، ۴، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷).	تعطیلی فرودگاه و لغو پروازها	
تعطیلی کسب‌وکارهای کوچک گردشگری و خانه‌های تاریخی، مغازه‌های صنایع دستی و مراکز فرهنگی بسیار آسیب دیدند (مصاحبه‌شونده ۴، ۵، ۱۲).	غیرقابل پیش‌بینی بودن آینده کاری مشاغل حمل‌ونقل به‌دنبال شیوع کرونا (مصاحبه‌شونده ۴).	وقوع مشکلات عملیاتی و کاهش فعالیت‌های زنجیره‌ای
لیدرهای بین‌المللی و محلی به‌دلیل کرونا و عدم حضور گردشگران به‌شدت آسیب دیدند (مصاحبه‌شونده ۵). فسخ بسیاری از قراردادهای همکاری بین آژانس‌های مسافرتی، هتل‌ها و فرودگاه به‌دنبال شیوع کرونا (مصاحبه‌شونده ۱۷).	آسیب به مشاغل گردشگری با لغو پروازها	
گران‌تر شدن پروازها و افزایش قیمت بلیت (مصاحبه‌شونده ۱، ۱۵). عدم حمایت بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی و توقف ارائه وام (مصاحبه‌شونده ۴، ۱۱، ۱۷).	افزایش قیمت پرواز عدم همکاری بانک‌ها و سرمایه‌گذاران بخش خصوصی	
پشیمانی و عدم همکاری سرمایه‌گذاران بخش خصوصی پس از بیماری کرونا (مصاحبه‌شونده ۴).		
فرودگاه‌ها هزینه‌های زیادی متحمل شدند درحالی‌که درآمد نداشتند (مصاحبه‌شونده ۵). مشکل در پرداخت هزینه‌های نگهداری و تأمین تجهیزات و هزینه مراقبت از هواپیما (مصاحبه‌شونده ۶، ۱۷). مشکل در استرداد وجوه سفرهای لغوشده و بروز معوقات بانکی (مصاحبه‌شونده ۸، ۱۰). مشکل در پرداخت اجاره‌بها و هزینه‌های جاری (مصاحبه‌شونده ۱۰)	فرودگاه‌ها هزینه‌های زیادی متحمل شدند درحالی‌که درآمد نداشتند (مصاحبه‌شونده ۵). مشکل در پرداخت هزینه‌های نگهداری و تأمین تجهیزات و هزینه مراقبت از هواپیما (مصاحبه‌شونده ۶، ۱۷). مشکل در استرداد وجوه سفرهای لغوشده و بروز معوقات بانکی (مصاحبه‌شونده ۸، ۱۰). مشکل در پرداخت اجاره‌بها و هزینه‌های جاری (مصاحبه‌شونده ۱۰)	وقوع بحران‌های مالی

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
		مشکل در پرداخت مالیات (مصاحبه‌شونده ۱۰) هزینه‌های پاک‌سازی و ضدعفونی تجهیزات، دفاتر و ساختمان فرودگاه (مصاحبه‌شونده ۱۵) فرسوده شدن تجهیزات فرودگاه (مصاحبه‌شونده ۱۷)
مشکلات خدمات بیمه	عدم پرداخت بیمه بیکاری توسط شرکت‌های بیمه‌گذار (مصاحبه‌شونده ۱۱، ۱۴)	مشکل در پرداخت حق بیمه کارکنان (مصاحبه‌شونده ۱۰)
کاهش سطح درآمد واحدهای گردشگری	مشاغل گردشگری مانند آژانس‌ها، هتل‌ها و... از نظر توان مالی با شکست مواجه شدند (مصاحبه‌شونده ۱، ۹). با توجه به نبود مسافر فروش اجناس و سوغات در فرودگاه کاهش پیدا کرد (مصاحبه‌شونده ۸). کاهش شدید درآمد شرکت‌های هواپیمایی (مصاحبه‌شونده ۹، ۱۷) کاهش تولید ناخالص داخلی با از دست رفتن درآمدهای گردشگری و حمل‌ونقل هوایی (مصاحبه‌شونده ۱۶)	
عدم اختصاص بودجه توسط دولت	عدم حمایت مالی دولت از سرمایه‌گذاران و کسب‌وکارهای گردشگری در ایام کرونا (مصاحبه‌شونده ۵، ۱۵) عدم پرداخت تسهیلات حمایتی از سوی دولت (مصاحبه‌شونده ۶) مشکل تأمین بودجه توسط دولت (مصاحبه‌شونده ۱۱)	
تعدیل نیرو	تعدیل نیرو در فرودگاه و شرکت‌های گردشگری و بیکاری بخش گسترده‌ای از شاغلان (مصاحبه‌شونده ۵، ۶، ۱۵) نیروهای تعدیل‌شده در صنعت گردشگری به‌خاطر تعطیلی وارد بازار کارهای دیگر شدند (مصاحبه‌شونده ۵).	
وقوع مشکلات مربوط به نیروی انسانی	از دست دادن نیروهای کارآموده و متخصص (مصاحبه‌شونده ۵، ۸) عدم اختصاص تسهیلات بدون بهره به کارکنان (مصاحبه‌شونده ۱) حذف اضافه‌کار برای کارکنان (مصاحبه‌شونده ۱)	
ایجاد مشکلات معیشتی برای کارکنان	ناتوانی کارکنان در تأمین رفاه با توجه به ناچیز بودن پایه حقوقی بخش گردشگری (مصاحبه‌شونده ۱، ۱۱) مشکلات پرداخت حقوق و مزایای کارکنان (مصاحبه‌شونده ۶، ۱۰) افزایش هزینه‌های مصرفی کارکنان فرودگاه (مصاحبه‌شونده ۱۲)	
ناتوانی در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی	از دست رفتن بازار گردشگران تقریباً به صفر رسید (مصاحبه‌شونده ۱، ۴، ۸، ۱۴). کاهش تقاضا برای	عدم استقبال شهروندان از آژانس‌های هواپیمایی و خرید بلیت پروازها

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
(مصاحبه‌شونده ۲، ۱۳)	سفر	هدفمند
از تقاضای مردم برای مسافرت با هر وسیله‌ای و بالطبع آن استفاده از خطوط هوایی کاسته شد (مصاحبه‌شونده ۶، ۷، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۱۶).		
در اولویت نبودن گردشگری به عنوان نیاز خانواده در شرایط کرونا (مصاحبه‌شونده ۶)		
ضعف در مهارت‌های تصمیم‌گیری توسط مدیران فرودگاه (مصاحبه‌شونده ۷)	مشکلات مدیریتی	
نبودن کارگروه ویژه تصمیم‌گیری در شرایط بحرانی در فرودگاه (مصاحبه‌شونده ۱۷)		
از دست رفتن فرصت‌های گردشگری در منطقه کاشان و کاهش تبادلات فرهنگی بین شهرها و کشورها (مصاحبه‌شونده ۲، ۶، ۹، ۱۰)	از دست رفتن فرصت‌های رشد و پیشرفت	
کاهش سفرهای هوایی موجب کاهش مبادلات مالی و تجاری شهر کاشان با دیگر شهرها شد (مصاحبه‌شونده ۷).		
با جلوگیری از پروازهای داخلی و خارجی از پیشرفت فرودگاه کاشان کاسته شد (مصاحبه‌شونده ۱۱، ۱۷).		
از دست رفتن فرصت‌های رقابتی برای شرکت‌های هوایمپایی (مصاحبه‌شونده ۱۵)		
تقلیل واردات و صادرات (مصاحبه‌شونده ۱۷)		
تغییر سبک زندگی و منزوی شدن افراد (مصاحبه‌شونده ۹، ۱۴)	تغییر نامطلوب سبک زندگی	
دشواری تطابق با شرایط جدید (مصاحبه‌شونده ۹)		
کاهش کیفیت زندگی و رفاه جمعی کارکنان و گردشگران (مصاحبه‌شونده ۱۰)		
عدم حس امنیت مردم از سفر در شرایط کرونا (مصاحبه‌شونده ۷)	بروز ناهنجاری‌های اجتماعی و روان‌شناسی	
افزایش نگرانی از عواقب حضور گردشگران در ساکنان (مصاحبه‌شونده ۱۰)		
تغییر دیدگاه جامعه محلی و تغییر تعاملات آن‌ها با گردشگران (مصاحبه‌شونده ۱۲)	شکل‌گیری بیگانه‌هراسی در ساکنان	
تغییر سطح پذیرش، نگرش و رفتار ساکنان در قبال حضور مجدد گردشگران (مصاحبه‌شونده ۱۲)		
دوری مردم از همدیگر و محرومیت از روابط اجتماعی (مصاحبه‌شونده ۱۳، ۱۴)		
ترس از مسافرت و همه‌گیری بیماری کرونا (مصاحبه‌شونده ۱)	ایجاد آسیب‌های روحی	

بررسی چالش‌های ناشی از رکود گردشگری در حوزه...، طاهره عربی و صدیقه کیانی سلمی

10.22052/KASHAN.2024.254504.1107

به دنبال گسترش ویروس کرونا بررسی شده است. برای این منظور از اعضای نمونه درخواست شد تا نظرات و راه‌حل‌های خود را در این مورد مطرح کنند. پس از بررسی محتوای مصاحبه‌های انجام شده در خصوص راهکارهای مقابله با بحران حمل و نقل هوایی ناشی از کرونا در مجموع تعداد ۶۰ نکته کلیدی استخراج شد. پس از بررسی و مرور نکات کلیدی استخراج شده و ترکیب و تلخیص آن‌ها، در مجموع ۳۶ مضمون پایه استخراج شد. با قرار دادن کدها و نکاتی که مفهوم و مضمون مشابهی دارند در یک دسته، مضامین سازمان دهنده شکل گرفت. این مضامین عبارت است از شاخص‌های مالی و اعتباری، حمایت دولت، ارتقای سطح ایمنی و بهداشت، استفاده از نیروی متخصص و کارآموده، سامان‌دهی عوامل و بخش‌های مختلف گردشگری، استفاده از شیوه‌های نوین بازاریابی و ارتقای سطح زیرساخت فرودگاه. در نهایت با ترکیب مضامین سازمان دهنده، مضمون‌های فراگیر مربوط به راهکارهای مقابله با بحران‌های حمل و نقل هوایی کاشان پس از شیوع کرونا شناسایی شدند. این مضمون‌ها عبارت است از ارائه تسهیلات حمایتی در سطح کلان، اتخاذ رویکردهای مطلوب برای پیشگیری و درمان و اتخاذ راهبردی‌های سازمانی و فراسازمانی. مجموعه مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه مربوط به راهکارها در جدول ۲ مشاهده می‌شود.

جدول ۲: مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر راهکارهای مقابله با بحران‌های حمل و نقل هوایی

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
ارائه تسهیلات بدون بهره و سریع به کارکنان و کسب‌وکارهای کوچک و بزرگ گردشگری (مصاحبه‌شونده ۱، ۵، ۷)	کاهش تعداد ضامن‌ها برای اخذ وام (مصاحبه‌شونده ۱)	ارائه تسهیلات حمایتی در سطح کلان
اختصاص بودجه مناسب به بخش گردشگری و حمل و نقل هوایی و تلاش برای جذب سرمایه‌گذاران در بخش گردشگری (مصاحبه‌شونده ۳، ۴)	بخشودگی جرائم مالیاتی در صنعت گردشگری (مصاحبه‌شونده ۵، ۱۰)	شاخص‌های مالی و اعتباری
مشوق‌های بیمه‌ای و پرداخت بیمه بیکاری به کارکنان (مصاحبه‌شونده ۱۰، ۱۱)	پرداخت تسهیلات از سوی دولت (مصاحبه‌شونده ۴، ۵)	حمایت دولت
برای جبران تمام خسارت‌ها، مسئولین شهری، کشوری و مردم باید باهم همکاری کنند (مصاحبه‌شونده ۱۲).	از سرمایه‌گذاران و شاغلان این حوزه حمایت گردد (مصاحبه‌شونده ۱۵).	

ایجاد فضای امیدبخش در جامعه و ارتقای آگاهی و مسئولیت‌پذیری
شهروندی (مصاحبه‌شونده ۱۵)

ارائه پروتکل‌های بهداشت عمومی و فاصله مناسب اجتماعی برای
گردشگران و حفظ سلامت محیط‌های کسب‌وکار (مصاحبه‌شونده ۱، ۵،
۶)

آموزش نکات بهداشتی به تمام سنین جهت کم شدن اثرات ویروس
کرونا (مصاحبه‌شونده ۲، ۸، ۱۳، ۱۴)

آگاه‌سازی گردشگران از وضعیت بیماری در مقصد (مصاحبه‌شونده ۲)
الزامی نمودن گواهی سلامت گردشگران ورودی (مصاحبه‌شونده ۲)
انجام واکسیناسیون و ماسک زدن (مصاحبه‌شونده ۶، ۱۲)
ارتقای سطح خدمات بهداشت و درمان در کاشان (مصاحبه‌شونده ۷)
همکاری بیشتر ستاد ملی پیشگیری از کرونا با فرودگاه‌ها و مقاصد ویژه
گردشگری (مصاحبه‌شونده ۷)

تهیه کیت‌ها و بسته‌های بهداشتی فردی در فرودگاه (مصاحبه‌شونده ۸)
گسترش فرهنگ‌سازی شیوه‌های مقابله با این بیماری از طریق رسانه،
فضای مجازی و تبلیغات (مصاحبه‌شونده ۱۳، ۱۴)

اتخاذ رویکردهای
مطلوب برای
پیشگیری و درمان

ارتقای سطح ایمنی و
بهداشت

مشاوره و حضور مستقیم کارشناسان (مصاحبه‌شونده ۱)
استفاده از برنامه‌ریزان، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران متخصص در
صنعت گردشگری (مصاحبه‌شونده ۳)
دعوت از افراد موفق برای ارائه ایده‌های مناسب و به‌اشتراک‌گذاری این
ایده‌ها برای فعالان گردشگری (مصاحبه‌شونده ۴)
مسئولان شهری همکاری نمایند و راهکارهای مختلف جذب گردشگر
و توسعه گردشگری را بیشتر کنند (مصاحبه‌شونده ۸).

استفاده از نیروی
متخصص و
کارآموده

اولویت‌بخشی مجدد به سفر و گردشگری در کاشان (مصاحبه‌شونده ۲)
تبدیل اثرات و تهدیدات ویروس کرونا به فرصت‌های چشمگیر
(مصاحبه‌شونده ۳، ۷)

برگزاری ورکشاپ‌های آموزشی برای فعالان گردشگری توسط سازمان
میراث‌فرهنگی (مصاحبه‌شونده ۴)

توجه و تقویت فرهنگ مهمان‌نوازی بعد از کرونا (مصاحبه‌شونده ۹)
افزایش همکاری بین فرودگاه، اقامتگاه‌ها و دفاتر گردشگری
(مصاحبه‌شونده ۱۱)

استفاده مطلوب از فضای مجازی و توسعه گردشگری هوشمند
(مصاحبه‌شونده ۱۰)

اتخاذ راهبردهای
سازمانی و
فراسازمانی

سامان‌دهی عوامل و
بخش‌های مختلف
گردشگری

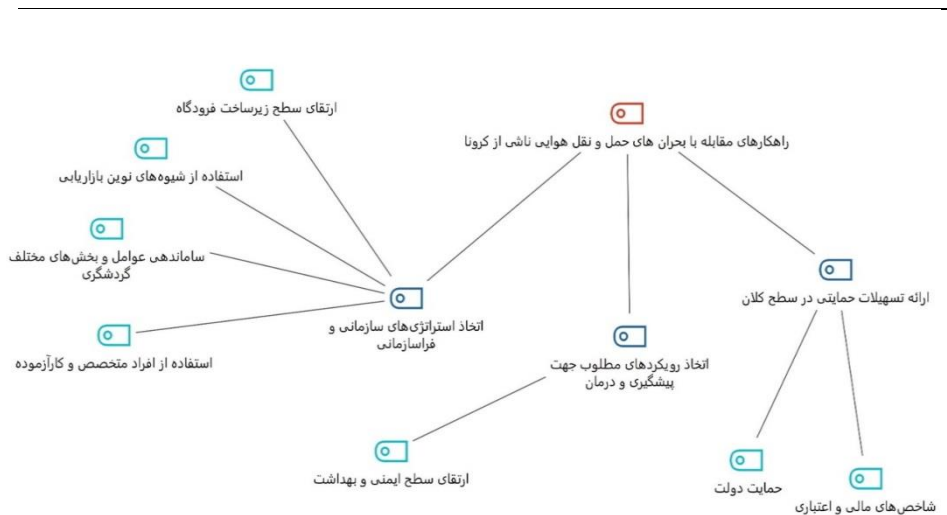
ایجاد خطوط هوایی ارزان‌قیمت برای ارتقای انگیزه مسافران

استفاده از شیوه‌های

نوین بازاریابی	(مصاحبه‌شونده ۶)
انجام تبلیغات بیشتر در سطح شهر و یا در فضای مجازی	(مصاحبه‌شونده ۶)
ترغیب مردم کاشان و اطراف از جمله استان قم برای استقبال از سفرهای هوایی (مصاحبه‌شونده ۶)	(مصاحبه‌شونده ۶)
راه‌اندازی مسیرهای پروازی جدیدی که بیشتر مورد تقاضا و درخواست مردم کاشان باشند. (مصاحبه‌شونده ۶).	(مصاحبه‌شونده ۶)
آماده‌سازی زیرساخت‌ها برای ایجاد فرودگاه بین‌المللی کاشان	(مصاحبه‌شونده ۱۶، ۱۷)
افزایش ظرفیت‌های حمل و نقل هوایی و افزایش سفرها (مصاحبه‌شونده ۷)	ارتقای سطح زیرساخت فرودگاه
استفاده از فناوری‌های پرواز برای پیشرفت صنعت گردشگری	(مصاحبه‌شونده ۱۰)
توسعه هرچه بیشتر فرودگاه کاشان (مصاحبه‌شونده ۱۶)	(مصاحبه‌شونده ۱۶)

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

در شکل ۲، شبکه مضمون راهکارهای مقابله با بحران‌های حمل و نقل هوایی ناشی از کرونا با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا ترسیم شده است.

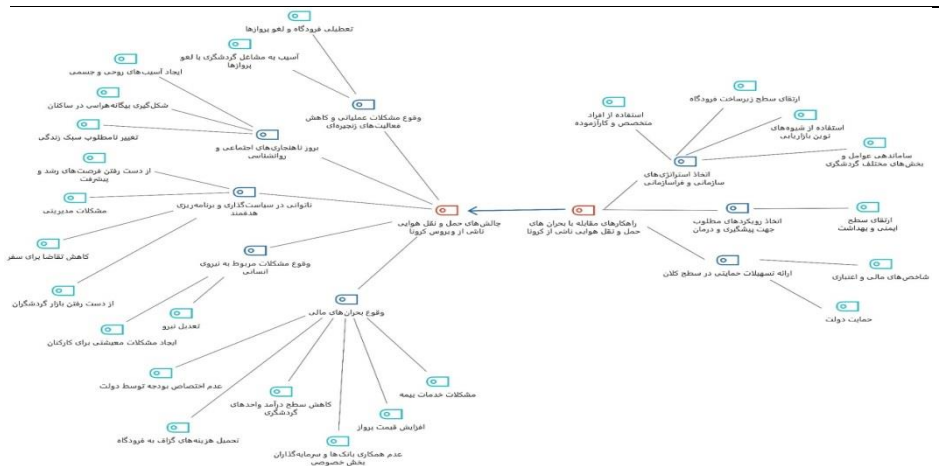

شکل ۲: شبکه مضمون راهکارهای مقابله با بحران‌های حمل و نقل هوایی ناشی از کرونا

(منبع: نگارنده و خروجی نرم‌افزار مکس کیودا ۲۰۲۰، ۱۴۰۱)

۳-۴. ارائه مدل چالش‌های حمل‌ونقل هوایی در فرودگاه کاشان ناشی از شیوع کرونا

مدل نهایی پژوهش مطابق با شکل ۳ در نرم‌افزار مکس کیودا ترسیم شده است. شیوع گسترده و ناگهانی ویروس کرونا در سطح جهان، بسیاری از صنایع و کسب‌وکارها به‌ویژه صنعت گردشگری و به‌دنبال آن بخش حمل‌ونقل هوایی را با چالش و بحران‌های جدی مواجه کرد. براساس این مطالعه بخش حمل‌ونقل هوایی با تمرکز بر فرودگاه کاشان با انواع بحران‌ها شامل توقف در عملیات و فعالیت‌های زنجیره‌ای، لغو پروازها، تعطیلی فرودگاه و بحران‌های مالی شامل مشکلات بیمه‌ای، افزایش قیمت پروازها، کاهش سطح درآمد و عدم همکاری بانک‌ها مواجه شد. در این شرایط، بروز مشکلاتی از قبیل ناتوانی در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری توسط مدیران و تصمیم‌گیران، بیکاری و تعدیل گسترده نیروی انسانی و آسیب‌های روان‌شناسی و اجتماعی بر شدت بحران‌ها افزود. مقابله با این بحران‌ها و کاهش اثرات آن‌ها مستلزم شناسایی راهکارهای اساسی است. براساس مدل زیر اتخاذ رویکردهای مطلوب برای پیشگیری و درمان، استفاده از افراد متخصص، استفاده از شیوه‌های نوین بازاریابی، توسعه زیرساخت‌های فرودگاه و ارائه تسهیلات حمایتی مالی و اعتباری از راهکارهای مقابله با بحران‌های موجود در بخش حمل‌ونقل هوایی فرودگاه کاشان کاست.

شکل ۳. مدل چالش‌های حمل‌ونقل هوایی کاشان استخراج شده از نرم‌افزار مکس کیودا (کدگذاری انتخابی)

(منبع: نگارنده و خروجی نرم‌افزار مکس کیودا ۲۰۲۰، ۱۴۰۱)

۵. بحث و نتیجه‌گیری

پس از بررسی راهکارهای مقابله با بحران‌های حمل‌ونقل هوایی به‌شیوه تحلیل مضمون مشخص

شد. که پنج مضمون فراگیر برای چالش‌های حمل و نقل هوایی کاشان با شیوع کرونا شامل وقوع مشکلات عملیاتی و کاهش فعالیت‌های زنجیره‌ای، وقوع بحران‌های مالی، وقوع مشکلات مربوط به نیروی انسانی، ناتوانی در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی هدفمند و بروز ناهنجاری‌های اجتماعی و روان‌شناسی مشاهده شده است؛ که وقوع مشکلات عملیاتی و کاهش فعالیت‌های زنجیره‌ای شامل تعطیلی فرودگاه و لغو پروازها، آسیب به مشاغل گردشگری با لغو پروازها، وقوع بحران‌های مالی شامل افزایش قیمت پرواز، عدم همکاری بانک‌ها و سرمایه‌گذاران بخش خصوصی، تحمیل هزینه‌های گزاف به فرودگاه، مشکلات خدمات بیمه، کاهش سطح درآمد واحدهای گردشگری، عدم اختصاص بودجه توسط دولت، وقوع مشکلات مربوط به نیروی انسانی شامل تعدیل نیرو، ایجاد مشکلات معیشتی برای کارکنان است و ناتوانی در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی هدفمند شامل مشکلات مدیریتی، از دست رفتن فرصت‌های رشد و پیشرفت است. همچنین بروز ناهنجاری‌های اجتماعی و روان‌شناسی شامل تغییر نامطلوب سبک زندگی، شکل‌گیری بیگانه‌هراسی در ساکنان، ایجاد آسیب‌های روحی و جسمی است. همچنین مضامین فراگیر راهکارهای مقابله با بحران‌های حمل و نقل هوایی شامل ارائه تسهیلات حمایتی در سطح کلان (شاخص‌های مالی و اعتباری، حمایت دولت) به اتخاذ رویکردهای مطلوب برای پیشگیری و درمان شامل (ارتقای سطح ایمنی و بهداشت)، اتخاذ راهبردهای سازمانی و فراسازمانی شامل (سازمان‌دهی عوامل و بخش‌های مختلف گردشگری، استفاده از شیوه‌های نوین بازاریابی، ارتقای سطح زیرساخت فرودگاه است. بحران همه‌گیری کرونا در سطح جهانی مشکلاتی را در بخش‌های مختلف ایجاد کرد و بخش گردشگری و حمل و نقل هوایی از بخش‌هایی هستند که بیشترین آسیب را در نتیجه شیوع گسترده این بیماری متحمل شدند. بخش حمل و نقل هوایی نیز به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین زنجیره‌های گردشگری با بحران‌های بزرگی مواجه شد. این همه‌گیری در سطح بین‌المللی و ملی به تعطیلی فرودگاه‌ها، تعدیل نیرو و مشکلات مالی بزرگی منجر شد. با توجه به این مطالعه، ویروس کرونا در فرودگاه کاشان مشکلات عمیقی را برای نیروهای انسانی و کارکنان به بار آورد و از لحاظ ذهنی، روانی و جسمی نه تنها کارکنان بلکه ساکنان کاشان را نیز تحت تأثیر قرار داد. نبود درمان قطعی در ابتدای شیوع این بیماری و اوج‌گیری مداوم آن بر آسیب‌های واردشده به بخش‌های مختلف گردشگری افزود؛ به طوری که علاوه بر فرودگاه اغلب شرکت‌های هواپیمایی، اقامتگاه‌ها و هتل‌ها، رستوران‌ها و فروشگاه‌های عرضه سوغات و صنایع دستی با تعطیلی چندماهه و ورشکستگی مواجه شدند. با تداوم این بحران، هزینه‌های بسیاری به فرودگاه متحمل شد و در این میان بانک‌ها،

مؤسسات مالی و سرمایه‌گذاران بخش خصوصی نیز حمایت و همکاری خود را متوقف کردند و در اغلب موارد شرکت‌های بیمه نیز در پرداخت بیمه بیکاری به کارکنان تعدیل‌شده ناتوان بودند. مجموعه مشکلات به‌وجودآمده ناشی از ویروس کرونا بحران‌های دیگری همچون از دست رفتن فرصت‌های رشد و پیشرفت برای فرودگاه کاشان و از دست دادن بخش بزرگی از بازار گردشگران را به وجود آورد. برطرف کردن و کاهش اثرات این چالش‌ها مستلزم شناسایی راهکارهای مطلوب و اثربخشی است. طبق نتایج پژوهش حاضر، استفاده از راهنمایی و مشاوره افراد متخصص و برنامه‌ریزان حرفه‌ای در مواقع بحرانی می‌تواند اثربخش باشد. همچنین اعضای نمونه بر حمایت دولت در راستای ارائه تسهیلات مالی تأکید داشتند و آن را یکی از مهم‌ترین راهکارهای مقابله با بحران‌های شکل‌گرفته می‌دانند. علاوه بر این، لازم است فرودگاه کاشان راهبردهای سازمانی خود را مورد بازنگری قرار دهد و برای برون‌رفت از وضعیت کنونی رویکردهای نوینی را در سطح سازمانی و فراسازمانی با همکاری و مشارکت دیگر کسب‌وکارهای گردشگری اتخاذ نماید.

پی‌نوشت‌ها

1. European Aviation Safety Agency
2. Airport Council International

منابع

امیری فهلیانی، محمدرضا. (۱۳۹۹). آینده‌پژوهی با رویکرد سناریونویسی تأثیرات جغرافیای رفتاری بر گردشگری در مواجهه با بیماری‌های واگیردار و کووید ۱۹. *مطالعات مدیریت گردشگری*، ۱۵ (ویژه‌نامه کووید ۱۹)، ۱۷۹-۲۱۶.

ترابی‌فارسانی، ندا، و بهادری، سید رضا. (۱۳۹۹). شناسایی راهکارهایی جهت رونق اقامتگاه‌ها پس از بحران شیوع کووید ۱۹. *مطالعات مدیریت گردشگری*، ۱۵ (ویژه‌نامه کووید ۱۹)، ۹۱-۱۱۴.

حسن‌پور، محمود، شاهی، طاهره، و ارزنگ‌مهر، داود. (۱۳۹۹). الگوی مدیریت بحران برای بخش عرضه گردشگری ایران در بحران شیوع ویروس کرونا. *مدیریت گردشگری*، ۵۹-۸۹.

رضاقلی‌زاده، مهدیه. (۱۳۹۹). نقش حمل‌ونقل هوایی، هتل‌ها و رستوران‌ها در رابطه بین گردشگری و رشد اقتصادی. *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۹(۳۲)، ۸۹-۱۰۶. doi:

بررسی چالش‌های ناشی از رکود گردشگری در حوزه...، طاهره عربی و صدیقه کیانی سلمی

10.22052/KASHAN.2024.254504.1107

شهبازیان، سلاله، و هاشمی‌قینانی، فیروزه. (۱۳۹۹). چالش‌های مدیریت منابع انسانی در دوران گذار از بحران کرونا و ارائه راهکار در صنعت هتل‌داری ایران. مدیریت گردشگری، ۲۱۷-۲۵۲. صالحی صدقیانی، جمشید؛ علوی‌شاد، عباس؛ اخوان‌خرزاییان، مریم، و سبحانی‌فرد، یاسر. (۱۳۸۸). بررسی تأثیر فناوری اطلاعات بر صنعت حمل‌ونقل در ایران. مدیریت کسب‌وکار، ۱(۲)، ۱۳۷-۱۶۴.

صحنه، بهمن، و معمری، ابراهیم. (۱۳۹۵). اولویت‌بندی امکانات توسعه گردشگری و توزیع فضایی آن (نمونه موردی: شهرستان‌های استان گلستان). برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۲۶(۷)، ۱۵-۲۴. ضیائی، محمود. (۱۳۹۹). چالش‌ها و راهکارهای مدیریت بحران صنعت گردشگری ایران در گذار از بحران ویروس کووید ۱۹. دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، طرح پژوهشی، ۱-۲۱۸. عباسی، عباس، و محمدی، سحر. (۱۳۹۹). پیش‌بینی روند کسب‌وکارهای خدمات گردشگری در دوران پساکرونا و ارائه مدل راهبردی. مراکز آموزش و پژوهش‌های اقتصادی و اجتماعی، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز.

عظیمی، ابوالقاسم، و شورابی، رمضانعلی. (۱۳۹۶). بررسی نقش گردشگری بر رشد اقتصادی و توسعه پایدار شهرها. دومین کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و طراحی شهری، ۲۵ آذر. فرزین، محمدرضا، عباس‌پور، نیلوفر، اشرفی، یکتا، و ضرغام، حمید. (۱۳۹۸). تأثیرات توسعه گردشگری ورودی در تولید و اشتغال بخش‌های اقتصادی، رهیافت تحلیل مسیر ساختاری. گردشگری و توسعه، ۸(۴)، ۳۸-۵۸.

قربان‌زاده، داود، و عابدی، احسان. (۱۳۹۹). بررسی نقش دلبستگی ایمن در پیش‌بینی نیت تجربی گردشگران در سفر به مقاصد گردشگری در دوران شیوع ویروس کووید-۱۹. نشریه مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۵(۵۱)، ۱۴۵-۱۷۸. magiran.com/p2229560

کاربر، امین، سجاسی‌قیداری، حمداله، و پوری، زهرا. (۱۴۰۰). مقایسه تحلیلی میزان رضایتمندی گردشگران از خدمات فرودگاهی با استفاده از روش تست لوین. پنجمین کنگره بین‌المللی توسعه کشاورزی، صنایع طبیعی، محیط زیست و گردشگری، ۴ مهر.

کریمی، جلال. (۱۳۹۹). مرور همه‌گیرشناختی پاندمی کرونا ویروس جدید تا ۲۵ اسفند ۱۳۹۸. مجله دانشکده پزشکی اصفهان، ۳۸(۵۶۱)، ۱۴-۲۳.

گلابی، امیرمحمد، و کریمی‌راد، سیمین. (۱۳۹۹). نوسازی استراتژیک کارآفرینانه در دوران پساکرونا؛ شرکت‌های فعال در صنعت گردشگری. مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۵(ویژه‌نامه

کووید ۱۹، ۳۰۸-۲۸۵.

کیا، زهره، و خان‌زاده، نوش‌آفرین. (۱۳۹۹). بررسی شرایط شرکت‌های هواپیمایی کشور در دوران گذار از کرونا. فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در حسابداری و علوم اقتصادی، ۴(۲) پیاپی ۱۲، ۳۴-۲۷.

کیاکجوری، داوود، و کاکرودی، عیسی. (۱۳۹۴). امکان‌سنجی اکوتوریسم روستایی در روستای جواهرده رامسر با استفاده از مدل SWOT. اکوسیستم‌های طبیعی ایران، ۶(۲)، ۱۱۱-۱۲۴.

میرتقیان‌رودسری، سید محمد، فرخیان، فیروزه، و نقوی، مریم. (۱۳۹۹). بررسی رفتار جامعه میزبان نسبت به گردشگران در دوران شیوع کووید-۱۹، مطالعات مدیریت گردشگری، ۱۵(ویژه‌نامه) کووید ۱۹، ۱۱۵-۱۴۳.

نصرالهی، اکبر، شریفی، فرزانه، و حقیقی، محمدرضا. (۱۳۹۳). نقش رسانه‌های تخصصی حوزه حمل و نقل در توسعه گردشگری ملی. مطالعات رسانه ای، ۹(۲۷)، ۱۳۷-۱۵۰.

<https://sid.ir/paper/212075/fa>

نظریان، اصغر، قادری، اسماعیل، و حقیقی، عبدالرضا. (۱۳۸۹). نقش حمل‌ونقل هوایی در توسعه صنعت توریسم با تأکید بر فرودگاه بین‌المللی ارومیه. نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی (جغرافیای انسانی)، ۲(۳)، ۲۵-۴۴. SID. <https://sid.ir/paper/177066/fa>

- Abbas, H. S. M., Xu, X., Sun, C., Ullah, A., Gillani, S., & Raza, M. A. A. (2021). Impact of COVID-19 pandemic on sustainability determinants: A global trend. *Heliyon*, 7(2), e05912.
- Agrawal, A. (2021). Sustainability of airlines in India with Covid-19: Challenges ahead and possible way-outs. *Journal of Revenue and Pricing Management*, 20(4), 457-472.
- Akstinaitea, V., & Pabedinskaitea, A. (2014). Evaluation of the Airport Service Quality, *Social and Behavioral Sciences*, Vol. 110, pp. 398-409.
- Bakar, N. A., & Rosbi, S. (2020). Effect of Coronavirus disease (COVID-19) to tourism industry. *International Journal of Advanced Engineering Research and Science*, 7(4), 189-193.
- Banister, D., & Stead, D. (2004). Impact of information and communications technology on transport. *Transport Reviews*, 24(5), 611-632.
- Ciotti, M., Ciccozzi, M., Terrinoni, A., Jiang, W. C., Wang, C. B., & Bernardini, S. (2020). The COVID-19 pandemic. *Critical reviews in clinical laboratory sciences*, 57(6), 365-388.
- Croes, R., & Rivera, M. A. (2017). Tourism's potential to benefit the poor: A social accounting matrix model applied to Ecuador. *Tourism Economics*, 23(1), 29-48.
- Dileep, M.R. (2019). *Tourism, Transport and Travel Management*. London: Routledge.
- Günay, F., Bayraktaroğlu, E., & Özkul, K. (2020). Assessing the short-term impacts of COVID-19 pandemic on foreign visitor's demand for Turkey: A scenario

- analysis. *Journal of Ekonomi*, 2(2), 80-85.
- Hallenbeck, M. E., McCormack, E., Nee, J., & Wright, D. (2003). Freight data from intelligent transportation system devices (No. WA-RD 566.1.). The Center.
- Haryanto, T. (2020). COVID-19 pandemic and international tourism demand. *JDE (Journal of Developing Economies)*, 5(1), 1-5.
- International Air Transport Association*. (2021). <https://www.iata.org/en/publications/economics>.
- Ivanova, M. G. (2017). *Air transport-tourism nexus: A destination management perspective*. Zangador.
- Lapointe, D. (2020). Reconnecting tourism after COVID-19: The paradox of alterity in tourism areas. *Tourism Geographies*, 22(3), 633-638.
- Nikolishvili, D. Z. (2022). Measures of State Support for the aviation Industry and the Impact of the Coronavirus Pandemic on the Global air Transportation Market. *Mir novoi ekonomiki= The World of New Economy*, 16(2), 103-110.
- Nižetić, S. (2020). Impact of coronavirus (COVID-19) pandemic on air transport mobility, energy, and environment: A case study. *International Journal of Energy Research*, 44(13), 10953-10961.
- Popa, I. C., & Bosinceanu, A. (2020). Restarting the Air Transport Industry after Covid-19—An Economic Forecast. *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series*, 20(1), 451-456.
- Rodríguez-Sánchez, J. L., Pelechano-Barahona, E., & González-Torres, T. (2021). Managing relationships in the Tourism Supply Chain to overcome epidemic outbreaks: The case of COVID-19 and the hospitality industry in Spain. *International journal of hospitality management*, 92, 102733.
- Strielkowski, W. (2020). *International tourism and COVID-19: Recovery strategies for tourism organisations*.
- Sun, X., Wandelt, S., Zheng, C., & Zhang, A. (2021). COVID-19 pandemic and air transportation: Successfully navigating the paper hurricane. *Journal of Air Transport Management*, 94, 102062.

References

- Abbas, H. S. M., Xu, X., Sun, C., Ullah, A., Gillani, S., & Raza, M. A. A. (2021). Impact of COVID-19 pandemic on sustainability determinants: A global trend. *Heliyon*, 7(2), e05912.
- Abbasi, A. & Mohammadi, S. (2019). *Forecasting the trend of tourism services businesses in the post-corona era and presenting a strategic model*. Centers for Economic and Social Education and Research, Shiraz Chamber of Commerce, Industries, Mines and Agriculture [In Persian].
- Agrawal, A. (2021). Sustainability of airlines in India with Covid-19: Challenges ahead and possible way-outs. *Journal of Revenue and Pricing Management*, 20(4), 457-472.
- Akstinaitea, V. & Pabedinskaitea, A. (2014). Evaluation of the Airport Service Quality. *Social and Behavioral Sciences*, Vol. 110, pp. 398-409.
- Amiri fahlyiani, M. R. (2020). Future Studies with a Scenario-Writing Approach to the Effects of Behavioral Geography on Tourism Dealing with Infectious Diseases and COVID-19. *Tourism Management Studies*, 15(0), 179-216. doi: 10.22054/tms.2020.53845.2362 [In Persian].

- Azimi, A. & Shorabi, R. 2017. Investigating the role of tourism on economic growth and sustainable development of cities. *Second International Conference on Civil Engineering, Architecture and Urban Design*, December 15, 1-10. [In Persian].
- Bakar, N. A., & Rosbi, S. 2020. Effect of Coronavirus disease (COVID-19) to tourism industry. *International Journal of Advanced Engineering Research and Science*, 7(4), 189-193.
- Bakar, N. A., & Rosbi, S. 2020. Effect of Coronavirus disease (COVID-19) to tourism industry. *International Journal of Advanced Engineering Research and Science*, 7(4), 189-193.
- Banister, D., & Stead, D. 2004. Impact of information and communications technology on transport. *Transport Reviews*, 24(5), 611-632.
- Banister, D., & Stead, D. 2004. Impact of information and communications technology on transport. *Transport Reviews*, 24(5), 611-632.
- Ciotti, M., Ciccozzi, M., Terrinoni, A., Jiang, W. C., Wang, C. B., & Bernardini, S. 2020. The COVID-19 pandemic. *Critical reviews in clinical laboratory sciences*, 57(6), 365-388.
- Croes, R., & Rivera, M. A. 2017. Tourism's potential to benefit the poor: A social accounting matrix model applied to Ecuador. *Tourism Economics*, 23(1), 29-48.
- Dileep, M.R. 2019. *Tourism, Transport and Travel Management*. London: Routledge.
- Farzin, M., Abbaspoor, N., Ashrafi, Y., & Zargham Boroujeni, H. (2019). The Impact of Inbound Tourism Development on the Production and Employment of Economic Sectors: A Structural Path Analysis Approach. *Journal of Tourism and Development*, 8(4), 38-58. doi: 10.22034/jtd.2019.185917.1738 [In Persian].
- Ghorbanzadeh, D. & Abedi, E. (2020). Investigating the role of secure attachment in predicting the experimental intentions of tourists in traveling to tourism destination during the COVID -19 outbreak. *Tourism and Management Studies*, 15(0), 145-177. doi: 10.22054/tms.2020.53480.2351
- Golabi, A. M., & Karimirad, S. (2020). Entrepreneurial Strategic Renewal in the Post-Corona Era; the Firms of Tourism Industry. *Tourism Management Studies*, 15(0), 285-308. doi: 10.22054/tms.2020.52807.2330 [In Persian].
- Günay, F., Bayraktaroğlu, E., & Özkul, K. 2020. Assessing the short-term impacts of COVID-19 pandemic on foreign visitor's demand for Turkey: A scenario analysis. *Journal of Ekonomi*, 2(2), 80-85.
- Hallenbeck, M. E., McCormack, E., Nee, J., & Wright, D. 2003. *Freight data from intelligent transportation system devices* (No. WA-RD 566.1.). The Center.
- Haryanto, T. 2020. COVID-19 pandemic and international tourism demand. *JDE (Journal of Developing Economies)*, 5(1), 1-5.
- Hassan Pour, M., Shahi, T., & Arjang Mehr, D. (2020). Structural Model of Crisis Management for Iran's Tourism Supply Sector; Case Study: COVID - 19 Pandemic. *Tourism Management Studies*, 15(0), 59-89. doi: 10.22054/tms.2020.53917.2367 [In Persian].
- International Air Transport Association*, 2021. <https://www.iata.org/en/publications/economics>.
- Ivanova, M. G. 2017. *Air transport-tourism nexus: A destination management perspective*. Zangador.
- Karbar, A.; Sejasi-Gheydari, H. & Puri, Z. 1400. Analytical comparison of tourists' satisfaction with airport services using the Levine test method. *Fifth*

- International Congress on Agricultural Development, Natural Industries, Environment and Tourism*, 20 October, 1-15. [In Persian].
- Karimi, J. (2020). Epidemiological Review of the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Pandemic up to 15 March 2020. *Journal of Isfahan Medical School*, 38(561), 14-23. doi: 10.22122/jims.v38i561.12861. [In Persian].
- Kia, Z. and Khanzadeh, N. 2019. Investigating the conditions of Iranian airlines during the transition period from Corona. *Specialized Quarterly Journal of Research in Accounting and Economic Sciences*, Year 4, Issue 2 (12), 27-34. [In Persian].
- Kiakjuri, D. & Kakarodi, Isa. (2014). Feasibility of rural ecotourism in Javaherdeh Ramsar village using SWOT model. *Natural Ecosystems of Iran*, 6(2), 111-124.
- Lapointe, D. 2020. Reconnecting tourism after COVID-19: The paradox of alterity in tourism areas. *Tourism Geographies*, 22(3), 633-638.
- Mirtaghian Rudsari, S. M., Farokhian, F., & Naghavi, M. (2020). Investigation of Residents' Behavior towards Tourists during COVID-19 Outbreak. *Tourism Management Studies*, 15(0), 115-143. doi: 10.22054/tms.2020.52929.2332 [In Persian].
- Nasrollahi, A., Sharifi, F, & Haghighi, M. R. (2015). The role of air transportation media in development of national tourism industry. *Media Studies*, 9(27), 137-150. SID. <https://sid.ir/paper/212075/en>
- Nazarian, A., Ghaderi, E., & Haghighi, A.A.R.. (2010). The role of air transportation on development of tourism industry based on Uromiyeh international airport. *Journal of Human Geography*, 2(3), 25-44. <https://sid.ir/paper/177066/en>
- Nikolishvili, D. Z. (2022). Measures of State Support for the aviation Industry and the Impact of the Coronavirus Pandemic on the Global air Transportation Market. *Mir novoi ekonomiki= The World of New Economy*, 16(2), 103-110.
- Nižetić, S. (2020). Impact of coronavirus (COVID-19) pandemic on air transport mobility, energy, and environment: A case study. *International Journal of Energy Research*, 44(13), 10953-10961.
- Popa, I. C., & Bosinceanu, A. 2020. Restarting the Air Transport Industry after Covid-19—An Economic Forecast. *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series*, 20(1), 451-456.
- Reza Gholizadeh, M.(2020). The role of air transportation, hotels and restaurants in the relationship between tourism and economic growth. *Journal of Tourism Planning and Development*, 9(32), 89-106. doi: 10.22080/jtpd.2020.18370.3247
- Rodríguez-Sánchez, J. L., Pelechano-Barahona, E., & González-Torres, T. (2021). Managing relationships in the Tourism Supply Chain to overcome epidemic outbreaks: The case of COVID-19 and the hospitality industry in Spain. *International journal of hospitality management*, 92, 102733.
- Salehi Sadaghiyani, J., Akhavan Kharrazian, M., Alavi Shad, A., & Sobhani Fard, Y. (2009). An Investigation Into The Impact Of Information Technology Upon Transportation Industry In Iran. *Journal Of Business Management*, 1(2), 137-164. Sid. <https://Sid.Ir/Paper/237830/En>[In Persian].
- Saneh, B., & Moamri, I. (2015). Prioritization of tourism development facilities and its spatial distribution (case example: Cities of Golestan province). *Regional Planning*, 26(7), 15-24.
- Shahvazian, S., & Hashemi Gheinani, F. (2020). The Challenges of Human Resource Management during the Transition Period of Corona Pandemic Crisis

- and Providing Solutions in Iran Hotel Holding Industry. *Tourism Management Studies*, 15(0), 217-252. doi: 10.22054/tms.2020.53919.2368[In Persian].
- Strielkowski, W. 2020. *International tourism and COVID-19: Recovery strategies for tourism organisations*.
- Sun, X., Wandelt, S., Zheng, C., & Zhang, A. (2021). COVID-19 pandemic and air transportation: Successfully navigating the paper hurricane. *Journal of Air Transport Management*, 94, 102062.
- Torabi Farsani, N. and Bahadori, S. R. (2020). The Identification of Solutions for Promoting Accommodation in the Post- COVID-19. *Tourism Management Studies*, 15(0), 91-114. doi: 10.22054/tms.2020.52423.2318
- Ziai, M. (2019). *Challenges and crisis management solutions of Iran's tourism industry in the transition from the crisis of the Covid-19 virus*. Allameh Tabatabai University, Tehran, research plan, 218-1.

بررسی چالش‌های ناشی از رکود گردشگری در حوزه...، طاهره عربی و صدیقه کیانی سلمی

10.22052/KASHAN.2024.254504.1107

Examining the Challenges of Tourism Recession in the Aviation Sector with an Emphasis on Epidemic Diseases: A Thematic Analysis Approach (A Case Study of Kashan)

Tahereh Arabi Maraghi

Master's student in Ecotourism, Department of Geography and Ecotourism, Faculty of Natural Resource and Earth Sciences, University of Kashan, Kashan, Iran; tahereharabii48@gmail.com

Sedighe Kiani Salmi

Associate Professor, Department of Geography and Ecotourism, University of Kashan, Kashan, Iran (Corresponding Author); s.kiani@kashanu.ac.ir

Received: 14/05/2024

Accepted: 01/08/2024

Introduction

Tourism is recognized as one of the most significant and promising activities in the contemporary world, with economists describing it as “invisible exports.” This industry can contribute to the development of various regions and bring about notable changes in the economic, political, social, and cultural dimensions of tourist destinations. In this context, Iran's role is particularly important due to its unique and unparalleled tourist attractions, which place the country among the top ten tourist destinations globally. To develop the tourism industry and attract tourists, efficient infrastructure in tourism-related sectors is essential. Such infrastructure plays a key role in the relationship between Tourism and the economic growth of countries. One of the crucial sectors related to tourism is air transport. Generally, tourism involves the movement of people from their place of residence to distant locations, and, thus, transportation is considered one of the main pillars of the tourism industry.

Materials and Methods

This applied research is descriptive-exploratory in nature. The purpose of this study is to examine the challenges of the air transport sector arising from the tourism recession during the COVID-19 pandemic, with a focus on Kashan Airport. The study uses a qualitative content analysis approach. This method involves identifying a phenomenon (content analysis) and creating a thematic network (describing the phenomenon) in three different levels: basic themes, organizing themes (concepts derived from combining and summarizing the basic themes), and global themes (overarching themes that represent the general principles of the content). Finally, a thematic network model is designed using the MAXQDA software to create a qualitative framework of the challenges in air transportation due to the pandemic and possible solutions.

10.22052/KASHAN.2024.254504.1107

Results and Findings

To identify the challenges of air transport caused by the COVID-19 outbreak and to propose solutions, 17 interviews were conducted, and a three-stage content analysis process was applied. In the first stage, the researcherers identified the challenges faced by air transport following the outbreak of COVID-19 and proposed potential solutions. The interviewees were asked to share their experiences and perspectives on the challenges related to air transport caused by the widespread spread of the virus. After carefully reviewing all interviews, 145 key points were initially identified. Upon re-examining these points, basic themes were formed. In this stage, repeated points were consolidated into a single category, and those that were less relevant were discarded. Ultimately, 57 basic themes were extracted. In the next stage, by categorizing the basic themes, organizing themes were formed. Accordingly, related codes or points were grouped together and given a title. In total, 17 themes were identified, which included airport closure and flight cancellations, damage to tourism businesses due to flight cancellations, flight price increases, lack of cooperation from banks and private investors, heavy costs imposed on airports, insurance service issues, decreased revenue for tourism units, lack of government funding, workforce reduction, socio-economic challenges for employees, loss of the tourist market, decreased demand for travel, management problems, loss of growth opportunities, adverse lifestyle changes, formation of xenophobia among locals, and physical and psychological damages. Finally, by grouping and combining organizing themes, global themes emerged. These included operational problems and reduced supply chain activities, financial crises, human resource issues, inability to formulate targeted policies, and the emergence of social and psychological abnormalities as the global challenges of air transport at Kashan Airport following the COVID-19 outbreak. In this section, solutions to address the crisis in the air transport industry at Kashan Airport due to COVID-19 were proposed. These solutions addressed the identified challenges. After analyzing the interview content regarding solutions, 60 key points were identified.

Conclusion

The findings show that the challenges faced by air transport at Kashan Airport following the COVID-19 outbreak include operational problems, reduced supply chain activities, financial crises, human resource issues, inability to formulate targeted policies, and the emergence of social and psychological abnormalities. To address these crises, solutions such as providing large-scale support measures, improving organizational and inter-organizational strategies, and adopting appropriate preventive and treatment approaches are recommended. Furthermore, social and psychological abnormalities, including adverse lifestyle changes and the formation of xenophobia among locals, need to be addressed. Comprehensive solutions to counter air transport crisis involve offering financial support measures (such as financial and credit indicators and government support), adopting appropriate preventive and treatment measures (including enhancing safety and hygiene standards), and implementing organizational and inter-organizational strategies (such as organizing tourism sector stakeholders).

Keywords: content analysis, challenges, air transport, solutions, COVID-19, tourism industry.